

Skal-normen frustreren biologische veehouderij

In de ogen van de consument bestaat de biologische veehouderij uit principiële boeren die hun nek uitsteken. De consument wordt warm gemaakt met potstallen, kruiden en vogels in de weide, gehoornde koeien, koeien zonder oormerken en het gebruik van uitsluitend homeopathische middelen in plaats van antibiotica. Ook loopt de biologische koe minstens 180 dagen per jaar buiten. Er is echter een groot contrast tussen de veehouders die dit schone en romantische imago van de biologische landbouw bepalen en veehouders die de prijs van de melk dicteren. De (toekomstige) prijs wordt namelijk bepaald door veehouders die op de grenzen van de Skal-richtlijnen gaan zitten met hun bedrijfsvoering.

De andere veehouders worden gedwongen om deze trend te volgen, of ze nu bd of eko zijn. In de anonieme markt kan de consument het verschil toch niet zien. Die vaart blind op het Skal-keur. De melkprijs voor de veehouders onder het (bd) merk Zuiver Zuivel is de afgelopen jaren gezakt van f 1,01 naar f 0,93. De eerste bd-melkveehouder is er onlangs mee gestopt. Hij had die hogere prijs nodig om zijn bedrijf te kunnen laten draaien. Eko-verwerker De Zwaluw keert niet meer dan f 0,87 uit. Voor velen wijst dit op de professionaliteit van de biologische sector, maar wat gaat er eigenlijk allemaal schuil achter die (lagere) prijs?

Detail en geheel

Er is veel mogelijk binnen de huidige Skal-normen. Voor alle onderdelen van de bedrijfsvoering is er wel een norm, maar het bedrijf als geheel heeft

niets meer met de oorspronkelijke idee van biologische landbouw te maken. Althans in de ogen van veel veehouders niet. Skal oordeelt daar anders over, gezien haar lovende openingsartikel in de Skal Nieuwsbrief-6, 1996. Hierin wordt het bedrijf van omschakelaar Bennie Bomers uit Eibergen gepresenteerd, dat biologisch 17.000 kg melk/ha produceert. Op zandgrond wel te verstaan, voor biologische landbouw tot nu toe de slechtste grond in Nederland. Vooral het milieuvriendelijke karakter van dit nieuwe bedrijf wordt geroemd, behaald door de dieren zoveel mogelijk te beperken in hun weidegang. De drijfmest wordt milieuvriendelijk 6x per jaar geïnjecteerd in de kunstweide bestaande uit monocultures van Engels raigras. Door een dergelijke mestgift kan voorspeld worden dat er op dit bedrijf geen plaats meer is voor de witte klaver als boegbeeld van de biologische landbouw. Benieuwd zijn wij naar de invulling van bodemvruchtbaarheid als doelstelling van duurzame opbouw. Het beeld van een sterk technologisch gerichte landbouw, vergelijkbaar met de substraatteelt in de kassen, duikt op.

Model

Met behulp van een rekenmodel is door het Louis Bolk Instituut nagegaan hoe een dergelijke produktie te halen is. Wij konden het echter niet berekend krijgen op grond van onze kennis over biologische veehouderij. Hieronder volgen onze aannames en rekenwijze. Er zijn vier situaties beoordeeld voor

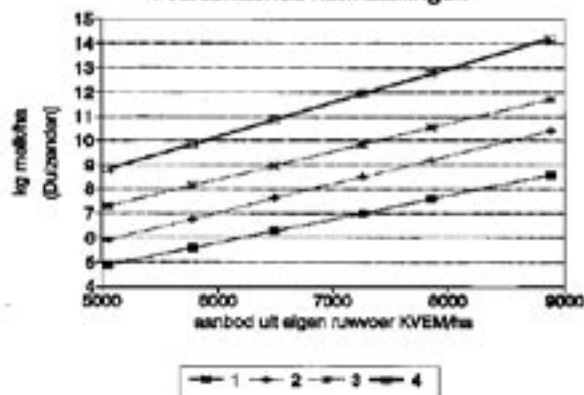

Volgens Prins en Baars moet ondermeer de mestnormering van de bio-sector ter discussie worden gesteld. (Foto Ekoland)

ontmengde veehouderij-bedrijven. Het betreft:

- 1 een volledig gesloten graslandbedrijf zonder krachtvoer-aankoop. Dit komt nauwelijks voor, maar kan als nul-situatie worden gezien.
- 2 als 1, maar met 20% KVEM-krachtvoer-aankoop (= de bd-richtlijnen).
- 3 een grasbedrijf, dat biologisch ruwvoer aankoopt (snijmais) over 10%

Haalbaar quotum per hectare bij 4 verschillende normstellingen

van zijn oppervlakte en daar over heen vervolgens 20% KVEM aan krachtvoer (mogelijk binnen de Skal-normen voor voeding, er mag echter ook meer ruwvoer worden aangekocht!)

- 4 als 3, maar zonder opfok van jongvee, in plaats daarvan aankoop van biologische vaarzen (binnen Skal-normen toegestaan).

In elke situatie zijn zes verschillende graslandkwaliteiten aangenomen. De grenzen zijn arbitrair gekozen, op basis van onze eigen graslandmetingen. De ondergrens is een grasland met een productie van 7 ton ds/ha met 850 VEM. Dit komt men veel tegen in soortenrijkere situaties. De bovengrens is een grasland met 11 ton ds/ha en 925 VEM. De verschillen in productie en kwaliteit van gras worden door een mix van fac

toren bepaald:

- grondsoort, bodemvruchtbaarheid, fosfaat en kaligift;
- niveau van bemesting (drijfmest of stalmest) en klaver-aandeel;
- oud grasland of kunstweide.

Naarmate een bedrijf meer ruwvoer aankoopt en meer krachtvoer geeft, stijgt de mestproductie op het bedrijf. Door de hogere mestgift/ha stijgt de eigen graslandproductie en ruwvoerkwaliteit en kan men meer koeien op een hectare houden. Op deze wijze

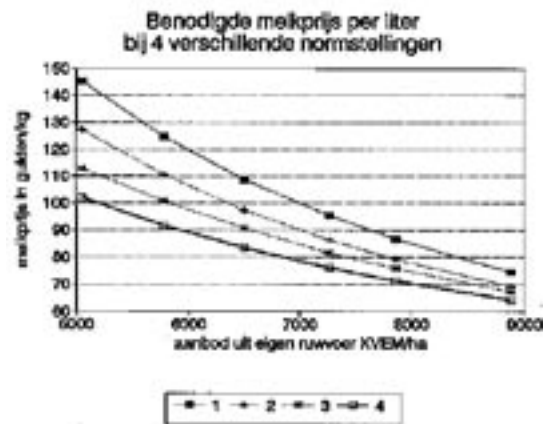
kom je in een opgaande spiraal terecht van productie en kwaliteit. Een spiraal die wordt ingezet door voer-aankoop of door herinzaai van grasland. Daartegenover is de mestgift per hectare op bedrijven die oud grasland hebben en die weinig krachtvoer geven laag. Het aantal dieren per hectare wordt simpelweg beperkt door het ruwvoeraanbod.

Hoge prijs nodig

In figuur 1 is weergegeven wat het potentiële melkquotum in elk van de vier situaties kan zijn. Op de X-as staat de stijgende grasproductie en kwaliteit. Zelfs de hoogste lijn blijft steken op een bedrijfsquotum van 14.000 kg melk/ha. Wil men tot 17.000 kg melk komen, dan moet men òf meer ruwvoer aankopen òf meer drijfmest op het grasland rijden òf de dieren opstallen en gras bijvoeren. In het model is berekend, welke melkprijs een bedrijf nodig heeft om een bruto-opbrengst van f8.000,- per hectare te halen (melk, vlees minus voer- en veekosten). Dit is weergegeven in figuur 2. Het zal niemand verbazen, dat het zeer lucratief is om de productie per hectare zo hoog mogelijk te krijgen en dat de laagst mogelijke prijs behaald wordt in situatie 4. 'Principiële bedrijven' (zelfvoorzienend qua ruwvoer en mest en met veel oud grasland) hebben de hoogste prijs nodig om te kunnen overleven. Of een bedrijf werkelijk overleeft, hangt nog van andere factoren af als bedrijfsquotum, schuldenlast of koop/pacht-situatie. (N.B. het model is op aannames gebaseerd en men moet voorzichtig zijn om de cijfers te absoluut te nemen).

Normen aanscherpen

De Skal-normen zijn te open. Hierdoor gaat het grondgebonden principe van de biologische landbouw verloren. De biologische landbouw drijft steeds meer op de mestoverschotten in de gangbare landbouw. Akkerbouwgewassen krijgen al het Eko-keur als zij zonder chemische bespuitingen zijn geteeld. Bijna alle vormen van drijfmest mag men aanwenden. De voeders belanden op een veehouderijbedrijf, waar zij de ruwvoerpositie verbeteren. Vervolgens koopt het bedrijf binnen de norm maximaal biologisch krachtvoer aan en produceert op deze wijze Eko-melk. Er is geen (gedwongen) terugkoppe-

ling van mest van het melkvee naar de akkerbouwer. In de IFOAM-richtlijnen wordt dit al wel genoemd. De wettelijke fosfaatnorm bepaalt de maximale mestgift. Nederland weet op deze wijze niet alleen goedkope melk en kaas te leveren, maar ook goedkope groenten en akkerbouwproducten. Hiermee frustreert zij de ontwikkeling in het buitenland (Duitsland, Groot-Brit-tannië), waar men verbaasd is over het gemak waarmee er op de Nederlandse bedrijven met (gangbare) mest en krachtvoer wordt omgegaan. Maar ook de huidige (en toekomstige) verschillen in richtlijnen tussen de bd-vereniging en Skal leiden ertoe dat de biologisch-dynamische landbouw in Nederland ten dode opgeschreven is. Eko-producten zijn namelijk veel goedkoper. Het wordt tijd dat de open Skal-normen in brede kring worden bediscussieerd en dat Skal wordt teruggefloten. Skal kan daarbij niet wachten op de sector zelf. Wanneer er steeds meer veehouders komen die volgens het bovenstaande open bedrijfsprincipe werken, dan zal de sector steeds minder geneigd zijn om beperkingen opgelegd te krijgen. Eerder zal zij nog vragen om de normen verder open te breken. Zo mag verwacht worden, dat de infectiedruk op de bedrijven stijgt en de veehouder gedwongen wordt steeds meer curatieve maatregelen te nemen. Van droogzetters met antibiotica tot preparaten om de koeien tochtig te spuiten. Dit kan toch nooit de intentie geweest zijn van de biologische landbouw.

Ton Baars
Erik Prins

*Onderzoek biologische melkveehouderij
Louis Bolk Instituut Driebergen*